

Program

F. Erkel (1810–1893):
Festivalna uvertura

Z. Kodály (1882–1967):
Plesi iz Galánte (Galánti táncok)
Lento
Allegretto moderato
Allegro con moto, grazioso
Allegro
Allegro vivace

F. Liszt (1811–1886):
Les préludes

***

B. Bartók (1881–1945):
Koncert za orkester, Sz. 116, BB 123
Introduzione
Gioco delle coppie
Elegia
Intermezzo interrotto
Finale

Napovedujemo

Sreda, 18. april 2018, ob 20. uri
Grad Kromberk

Barbara Jernejčič Fürst, mezzosopran
Žarko Ignjatović, kitara
Za abonma Grajske harmonije in izven

Sobota, 21. april 2018, ob 19. uri
Velika dvorana Kulturnega doma Nova Gorica
Fantom iz opere v klavirski izvedbi
Dobrodelni dogodek ob svetovnem mesecu
zavedanja o avtizmu
Potohodci

Ponedeljek, 14. maj 2018, ob 20.15
Velika dvorana Kulturnega doma Nova Gorica
Komorni orkester Kamersymphonie Berlin
Oskar Laznik, saksofon
Jürgen Bruns, dirigent
Za abonma in izven

glasbeni
ABONMA

37. koncertna sezona
koncert VII

Ponedeljek, 9. april 2018, ob 20.15

Velika dvorana Kulturnega doma Nova Gorica

Filharmonija Zugló

Gergely Ménesi, dirigent

Kulturni dom Nova Gorica
Bevkov trg 4
5000 Nova Gorica
05 335 40 16

blagajna@kulturnidom-ng.si
www.kulturnidom-ng.si

Dirigent, pianist in skladatelj **Ferenc Erkel** je svoj ugled utrdil, ko se je preselil v Pest in tam prišel v stik z mestnim gledališčem, s katerim je začel tesno sodelovati. Svet gledališča in opere ga je močno privlačil, zato se mu je popolnoma posvetil. Za operno gledališče Pest je napisal tri uspešne opere: Batori Maria, Hunyadi Laszlo in Bank Ban, ki so bile med poslušalci in strokovno kritiko dobro sprejete. Kot človek gledališča pa je bil ravno s tem pri ustvarjanju tudi nekoliko omejen. V njegovem opusu najdemo poleg oper veliko zborovske, baletne, orkestrske in priložnostne glasbe, nekoliko manj pa klavirske in komorne glasbe ter samospevov. V glasbi, ki jo je ustvarjal, je občutno zaznavno njegovo klavirsko znanje, s katerim je razpolagal, pa tudi vpliv madžarskega ljudskega plesa verbunkosa. Najizrazitejše ogledalo Erkelovega skladateljskega kreda so opere. Vključujejo takratne prevladujoče smernice dunajskega opernega okusa, ki pa jih je vse boj podrejal madžarski ljudski glasbeni tradiciji, da je le-ta v glasbi prevladala. Tako se je uveljavil kot utemeljitelj nacionalne opere. Njegova je tudi glasba za madžarsko himno.

Če bi morali imenovati skladatelja, čigar skladbe so najpopolnejše utelešenje madžarskega duha, bi odgovorili: **Zoltán Kodály**. Njegovi starši, ki so bili glasbeni amaterji, so poskrbeli, da se je naučil prepričljivo dobro igrati na klavir, violino, violo in violončelo. Že kot najstnik je pisal glasbo. Na Akademiji za glasbo v Budimpešti je opravil diplomu iz kompozicije in glasbene pedagogike. Doktorat iz muzikologije je okronal z disertacijo o strukturi madžarskih ljudskih pesmi (zbral je okrog 3500 primerkov). Kompozicijo je izpopolnjeval v Parizu pri znanem organistu Charlesu-Marii Widorju. Nato je v Budimpešti poučeval na akademiji, pisal glasbene kritike za časopise in revije (pomembne analize Bartókovih de), urejal in izdajal zbirke ljudskih pesmi ter komponiral. Leta 1919 je postal asistent direktorja na Akademiji za glasbo v Budimpešti. Ker pa se je znašel v primežu političnega zapleta, je zapustil profesorski staž. Vanj se je vrnil leta 1922. Z Bartókom je po podeželju zbiral ljudske pesmi, ki so navdihovale zvočnost, ritem, melodijo in harmonijo njegovih izvirnih skladb. Ustvaril je posebno smer modernizma; posegal je v tradicionalne oblike in postopke kontrapunkta, uporabljal je gorečnost romantike, eksperimentalne težnje 20. stoletja in reference na ljudsko glasbo; vse to je sintetiziral v prepričljiv in avtentičen glas. Mladostniška leta je preživel v številnih majhnih madžarskih mestih. Pri dveh letih se je njegova družina preselila v vas Galánta in tam ostala sedem let. Ko je Filharmonija iz Budimpešte ob svojem 80. jubileju, leta 1933, pri njem naročila delo, se je obrnil h koreninam. Večina gradiva te skladbe izhaja iz plesa verbunkosa in iz Marosszéka.

Franz Liszt je utemeljitelj in iznajditelj simfonične pesnitve ali tonske pesnitve. To posebno enostavno orkestrsko obliko generira literarni ali zunajglasbeni vpliv. Bistvo skladbe je v tonsko podobo ujeti govorico pesniškega ali dramatičnega besedila. Camille Saint-Saëns je o tem Lisztovem izumu zapisal: »Ta bleščéča in rodovitna stvaritev mu bo v prihodnosti v največjo čast.« Liszt je napisal dvanajst simfoničnih pesnitev in vse posvetil princesi Carolini Sayn-Witggenstein iz Weimarja. Les préludes je tretja po vrsti in najslavnejša od vseh. Pisal jo je kar šest let, med letoma 1848 in 1854. Navkljub imenu, ki nakazuje množico preludijev, pa je delo samostojno in enostavno. Temelji na besedilu Méditations poétiques francoskega pesnika Alphonsea de Lamartinea in v njej se zrcalijo spreminjajoča se razpoloženja iz te pesnitve. Govori o različnih življenjskih obdobjih nekega moškega: spremljamo njegovo čustveno dogajanje od mladostniške ljubezni pa do nastopa službe in trpke vojne ter pridemo do pomiritve in samosprejetja. Liszt je na partituro zapisal verz iz pesnitve, ki povzema celotno dogajanje v glasbi: »Kaj je življenje drugega kot niz preludijev neznane pesmi, katerega prva in zadnja nota sta uglašeni s smrtjo?« Kljub temu pa skladba v svojem jedru ni melanholična, saj je Lisztova glasba vedno vedra, virtuozna, bravurozna in v vseh ozirih zvočno sijajna.

Madžarski skladatelj, pianist, etnomuzikolog in profesor **Bela Bartók** je bil osebnost, ki je imela, poleg Kodályja, izreden vpliv na razvoj glasbene moderne. Študiral je v Bratislavi ter na Akademiji v Budimpešti, kjer se je kasneje zaposlil kot profesor. Zanimanje za ljudsko glasbo ga je peljalo po vsej Madžarski, kjer je zbral na tisoče pesmi. Zanimanje in ukvarjanje z madžarsko ljudsko glasbo je precej vplivalo na njegov slog, ki je prinašal avtentičen glas madžarske glasbene tradicije, ločen od romantične strastnosti ciganske zvočnosti. Zadnja tri leta svojega življenja je preživel v Združenih državah Amerike, z levkemijo, v težkem finančnem stanju in izoliran od svojega vira navdiha. Leta 1943 je Sergej Koussevitski, glasbeni direktor Simfoničnega orkestra Boston, naročil pri Bartóku večje orkestralno delo, ki ga je leta 1944 bostonski simfonični orkester premierno izvedel. Koncert za orkester Sz. 116, BB 123, je oblikoval v petih stavkih, ki tvorijo nekakšen lok; povezana sta prvi in zadnji stavek ter drugi in četrty, tretji pa predstavlja središčno os celotne skladbe. Prvi trije stavki so po značaju nostalgčno žalostni, turobno hrepeneči in vdani v neizbežno usodo bolečine. Vsi so odeti v temačna razpoloženja, drugi stavek s svojimi sinkopiranimi ritmi izhaja iz Dalmacije in njene ljudske glasbe, tretji, Elegija, pa zasveni kot otožen spev pogrebne pesmi. Šele v četrtem stavku zasije nekaj svetlobe s satiričnimi vložki. V tem stavku naj bi se zaslišala tudi spевна ljubka melodija kot parafraza na znano popevko 'Ti si ljubka, ti si lepa, Madžarska'. Zadnji stavek je hiter, divji in strasten finale. Bartók je leto po tem, leta 1945, umrl v New Yorku.

Filharmonija Zuglo iz Budimpešte je bila ustanovljena leta 1954, leta 2006 pa je orkester postal profesionalni ansambel. Združuje okoli 100 visoko usposobljenih mladih glasbenikov, ki se jim po potrebi pridruži še 120-članski zbor. Veliko koncertirajo po Evropi, med drugim po Italiji, Španiji, Švici, Nemčiji in Finski. Odlikuje jih mladostna čistost glasbenega poustvarjanja, kar je deloma pogojeno s povprečno starostjo glasbenikov, deloma pa je za to zaslužen njihov umetniški vodja, violončelist Kálmán Záborszky, ki orkester vodi vse od leta 1988. Ponosni nosilci naslova National Youth Orchestra, ki so ga osvojili leta 2011, so v času svojega delovanja posneli vrsto zgoščenk, pohvalijo pa se lahko tudi s številnimi radijskimi in televizijskimi posnetki ter sodelovanjem s priznanimi glasbeniki, kot sta János Ferencsik in Tamás Vásáry, ter dirigenti, med katerimi lahko zasledimo imena, kot so Yuri Simonov, Kobayashi Ken-Ichiro in Zoltán Kocsis. Na Goriškem se bodo pod taktirko dirigenta Gergelyja Ménesija z izbranim programom madžarskih skladateljev predstavili prvič.

Gergely Ménesi je študij dirigiranja opravil na Akademiji za glasbo Ferenca Liszta v Budimpešti, kjer je bil od leta 2001 zaposlen na različnih oddelkih; bil je docent za predmeta solfeggio in glasbena teorija vse do leta 2004. Zadnja leta je tam zaposlen kot dirigent simfoničnega orkestra Akademije za glasbo Ferenc Liszt. Od leta 1998 pa deluje vzporedno kot dirigent simfoničnega orkestra Univerze Győr. Kot izredni docent in vodja mojstrskih tečajev za področje dirigiranja, komorne igre, solfeggia in glasbene teorije je bil v preteklosti zaposlen na Univerzi Miskolc in na Konservatoriju St. Stephen. Kot dirigent je gostoval na Švedskem, Slovaškem, Poljskem in v Nemčiji, poleg tega pa je dirigiral v glasbenih oddajah, predvajanih v živo, televizijskih postaj, kot sta Mezzo in EBU. Udejestvuje se tudi kot operni dirigent. Na 9. mednarodnem dirigentskem tekmovanju János Ferencsik je osvojil drugo nagrado.

Metka Sulič